

บทที่ 6

คุณลักษณะความมีวินัยของนักเรียนตามรูปแบบความมีวินัย ที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน

ในบทนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงคุณลักษณะความมีวินัยของนักเรียนตามรูปแบบความมีวินัยที่สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชน เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน ที่สถานศึกษากำหนดมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนอย่างไร สอดคล้องกับความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนอย่างไร

จากผลการวิจัยที่ได้นำเสนอมาพบว่า การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา เป็นสิ่งที่มีปรากฏการณ์ที่แสดงให้เห็นว่า กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการและศักยภาพของชุมชน ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนในระดับประถมศึกษา เป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อนที่สถานศึกษากับชุมชนจะต้องมีความเข้าใจบทบาทหน้าที่ที่แท้จริงของกันและกัน ในการร่วมมือกันแก้ปัญหาการขาดความมีวินัยในการเรียนของนักเรียน เนื่องจากการจัดการศึกษาทุกระดับรัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมและออกเสียง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540) นอกจากนี้ยังเน้นให้จัดการเรียนรู้ที่เกิดขึ้น ได้ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545) การมีส่วนร่วมเป็นสิ่งที่จะต้องอาศัยความเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ โดยไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ในการเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยเหลือซึ่งกันและกันทั้งสองฝ่ายก็ทำเพื่อนักเรียน ซึ่งเป็นลูกหลานของตนเอง การวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษากับชุมชนเพื่อพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา ถือเป็นความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนที่มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อสร้างรูปแบบความมีวินัยร่วมกัน แล้วยังก่อให้เกิดการพัฒนาด้านอื่น ๆ ตามไปด้วย โดยเฉพาะเป็นการสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน อันที่จะนำไปสู่การพัฒนาที่มั่นคง และยั่งยืนนำไปสู่ความภาคภูมิใจร่วมกันที่ได้มีส่วนร่วมซึ่งกันและกัน รูปแบบความมีวินัยของนักเรียนในสถานศึกษา ยังส่งผลให้ชุมชนเกิดความมีระเบียบวินัย ให้เกิดความ

ภาคภูมิใจเกิดขึ้นในสถานศึกษาและชุมชน ส่งผลให้เยาวชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอีกด้วย ผลลัพธ์สุดท้ายคือการเรียนของนักเรียนเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มุ่งเน้นพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข และมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ (หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544)

ข้อเสนอในการนำมาพัฒนารูปแบบความมีวินัยในการเรียนของนักเรียนนั้นต้องประสานความร่วมมือหรือมีส่วนร่วมทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการศึกษาของนักเรียน เพราะปัญหาที่พบเห็นมีที่มาที่ไปเกี่ยวข้องกับบุคคลทุกฝ่ายที่อยู่ใกล้เคียงกับนักเรียน ยิ่งผู้ที่เกี่ยวข้องมากยิ่งต้องมีส่วนร่วมมากตามลำดับ ไม่คาดหวังให้เป็นบุคคลใดบุคคลหนึ่งแก้ปัญหาเพียงลำพัง เพราะระเบียบวินัยเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ต้องใช้เวลานานในการแก้ปัญหา และจะแก้ปัญหาโดยใครคนใดคนหนึ่งไม่ได้ ต่างฝ่ายต่างร่วมมือซึ่งกันและกัน อย่าคิดว่ารัฐไม่ใช่ เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้มีเวทีในการแสดงความคิดเห็นและเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างเต็มความสามารถ ไม่ยึดถือแนวคิดหรือข้อเสนอฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง แต่จะรับฟังความคิดเห็นของทุกฝ่าย โดยมีเป้าหมายเดียวกัน

คุณลักษณะของผู้เรียนตามรูปแบบความมีวินัยที่สถานศึกษาและชุมชนร่วมกันกำหนดสร้าง

พบว่า ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยของนักเรียนในสถานศึกษา ผู้บริหาร ครู ผู้ดูแลความเรียบร้อยของโรงเรียน การสร้างวินัยให้กับนักเรียน บทบาทของครูต้องมีความเต็มใจพร้อมที่จะช่วยเหลือนักเรียน ยินดีให้คำแนะนำเมื่อนักเรียนทำผิด ตักเตือนนักเรียนไม่ให้เกิดความเบื่อหน่าย เข้าใจนักเรียนเป็นรายบุคคล จัดสภาพของห้องเรียนให้น่าอยู่ น่าเรียนสะอาด มีอุปกรณ์ครบ วางระเบียบการอยู่ร่วมกันของนักเรียน ไม่ทำตามใจครู ฝ่ายเดียว จัดหลักสูตรการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน ตามวุฒิภาวะ ความต้องการและความสนใจของนักเรียน ช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหา เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนตลอดเวลา ส่งเสริมให้นักเรียนปกครองตนเองเท่าที่ทำได้ ครูควรถือโอกาสปลูกฝังค่านิยมให้กับนักเรียน ขณะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยแทรกคุณธรรมลงไปในบทเรียน รู้จักบังคับตนเอง หรือยกตัวอย่างตามเพื่อปลูกฝังความมีวินัย ให้เกิดกับนักเรียน ที่ตนสอน เน้นหลักการและการปฏิบัติ ให้นักเรียนเข้าใจวิธีการประชาธิปไตย สร้างวินัยนักเรียนตั้งแต่แรกเข้ามาในสถานศึกษาให้นักเรียนร่วมกันวางระเบียบวินัยของตนเอง ระเบียบเพราะวินัยมีการเปลี่ยนแปลงได้ตามโอกาส มีการอบรมเรื่องระเบียบวินัย การฝึกระเบียบวินัยต้องใช้เวลา ทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ใช้วิธีจูงใจดีกว่าการบังคับ การฝึกระเบียบวินัยย่อมสอดแทรกเข้า

ไปได้ทุกวิชา การฝึกระเบียบวินัยควรฝึกฝนจนเกิดเป็นนิสัย และยึดถือปฏิบัติให้เป็นกิจวัตรประจำวันตามความต้องการของสถานศึกษาและชุมชนดังนี้

1. ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยในการเรียน จากสภาพที่ผ่านมา นักเรียนขาดระเบียบวินัยในการเรียนมีความต้องการให้นักเรียนมีระเบียบวินัยในการเรียน ซึ่งได้แก่ การมาโรงเรียนตรงเวลา การตั้งใจเรียน การส่งการบ้านตามที่ครูกำหนด มีความรับผิดชอบต่ออุปกรณ์การเรียนของตนเอง ไม่ขโมยของของผู้อื่น เชื่อฟังครูและช่วยกันรักษาความสะอาดห้องเรียน

2. ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยต่อเพื่อน พบว่า โรงเรียนบ้านเขาน้อยและชุมชนต้องร่วมกันเอาใจใส่ให้นักเรียนในแบบพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ในที่นี้หมายถึงการคบเพื่อน ต้องให้การเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน เนื่องจากสภาพชุมชนเป็นชุมชนขนาดเล็กนักเรียนทุกคนรู้จักกันทั้งหมด เพราะแต่ละครอบครัวล้วนมีความสัมพันธ์เป็นเครือญาติ พ่อแม่และนักเรียนทุกคนมีความใกล้ชิด รู้จักกันดี สังเกตได้จากการ จัดงานประเพณีต่าง ๆ นักเรียนและผู้ปกครองมักจะไปร่วมช่วยงาน เช่น งานแต่ง งานขึ้นบ้านใหม่ งานศพ เป็นต้น จากความใกล้ชิดกันของคนในชุมชน ทำให้ประชาชนในชุมชนมีค่านิยม ที่คล้ายคลึง ทำให้เยาวชนมีการเลียนแบบกันโดยขาดความรู้สึกลึกซึ้งชอบ เมื่อเพื่อนทดลองสูบบุหรี่ ก็มักจะทำตามเพื่อน ดังนั้นชุมชนและสถานศึกษาจึงต้องการให้นักเรียนมีวินัยในทางที่ดีกับเพื่อนหรือมีวินัยทางบวก ไม่กล่าวร้ายในสิ่งที่ไม่ดีหรือไม่เอาแบบอย่างที่ไม่ดีจากเพื่อนแต่เมื่อเพื่อนประพฤติไม่ดีหรือไม่เหมาะสมควรช่วยกันตักเตือนและสอดส่องดูแลแทนผู้ปกครอง

3. ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยต่อครูและผู้ใหญ่ ในการศึกษาพบว่าทั้งครูและชุมชนมีความหนักใจต่อการปฏิบัติตนของนักเรียนและเยาวชนในชุมชนบ้านเขาน้อย จากการสัมภาษณ์ระดับลึกและสนทนากลุ่มพบว่านักเรียนในปัจจุบันขาดความเคารพนับถือผู้ใหญ่ซึ่งต่างกับสมัยในอดีต ดังที่กล่าวมาแล้ว เนื่องจากนักเรียนได้รับอิทธิพลจากสื่อโทรทัศน์ เช่น จากการดูละครโทรทัศน์ การดูตัวอย่างจากดารา ดังนั้นชุมชนจึงต้องการให้นักเรียนแสดงความเคารพผู้ใหญ่และครูที่ทำการสอนในโรงเรียน การทำความเคารพผู้ใหญ่นอกจาก จะเป็นมารยาทไทยแล้วยังเป็นการแสดงความเคารพนับถือในฐานะที่มีความอาวุโสหรือเป็นผู้ที่คอยให้ความช่วยเหลือแนะนำแก่นักเรียนตลอดเวลา

4. ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยต่อศาสนาที่ตนนับถือ ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยต่อศาสนาที่ตนนับถือ ด้วยความเป็นห่วงและความต้องการ ของคนในชุมชนที่ต้องการให้เยาวชนสืบทอดศาสนาที่ตนนับถือ แต่จากการวิจัยพบว่า นักเรียนในชุมชนบ้านเขาน้อยไม่ว่าจะเป็นนักเรียนประถมศึกษาหรือนักเรียนมัธยมศึกษา ซึ่งเมื่อจบระดับประถมศึกษาจากโรงเรียนบ้านเขาน้อยแล้ว มักจะเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาทั้งหมด ร้อยละ 90 จะเรียนต่อในโรงเรียนเอกชน

อิสลาม หรือโรงเรียนปอเนาะ อีกส่วนหนึ่งก็จะไปเรียนต่อในโรงเรียนมัธยมศึกษาของรัฐบาล ใกล้เคียง นักเรียนคนใดมีฐานะค่อนข้างดี ก็จะส่งลูกไปเรียนต่อโรงเรียนที่มีชื่อเสียง ส่วนนักเรียนที่มีฐานะค่อนข้างลำบากพ่อแม่ก็จะให้ไปเรียนยังโรงเรียนที่อยู่ใกล้บ้านหรือโรงเรียนที่มีทุนการศึกษาสนับสนุน ในขณะที่เรียนอยู่ในระดับประถมศึกษา นักเรียนส่วนมากมักจะทำตามกฎระเบียบของโรงเรียนและขณะอยู่บ้านก็จะปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีของศาสนาอิสลาม คือ แต่งกายปกปิดร่างกายมิดชิด จากการศึกษาพบว่านักเรียนบางส่วน เมื่อออกไปนอกบ้านที่ห่างไกล ไกลหูไกลตาผู้ปกครอง หรือผู้ที่ตนเองนับถือมักจะแต่งกายไม่เหมาะสม ตามวัย และตามขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น แต่งกายเห็นอวัยวะที่ควรปกปิดแต่นักเรียนเหล่านี้ก็กล้าแต่ง โดยเลียนแบบจาก สื่อโทรทัศน์ การแต่งกายของดารารายคนที่ประหลาดไม่เป็นตัวอย่างแก่เยาวชน

5. ความต้องการเกี่ยวกับความมีวินัยต่อสาธารณะ ประเด็นนี้ทุกฝ่ายในชุมชนก็มีความเห็นตรงกันที่ต้องการให้นักเรียนได้รับความสำคัญในการรับผิดชอบต่อชุมชนซึ่งทุกคนจะต้องร่วมกันรับผิดชอบเมื่อเกิดความไม่ถูกต้อง อันจะนำผลไปสู่การก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน ทำให้เกิดความภูมิใจในท้องถิ่นของตน มากไปกว่าการชื่นชมต่อชุมชนอื่น เนื่องจากชุมชนบ้านเขาน้อยเป็นชุมชนที่นักเรียนนับถือศาสนาอิสลามมีความเป็นอยู่ที่เรียนง่ายจนบางครั้งถูกมองว่าขาดระเบียบวินัย เช่น วินัยในการทิ้งขยะ จากการศึกษาพบว่านักเรียนมักจะทิ้งขยะลงในถังขยะ เมื่ออยู่ในโรงเรียน เนื่องจากกลัวครูตำหนิ หรือกลัวถูกทำโทษ เพราะมีครูคอยดูแลและอยู่ตลอดเวลา แต่พออยู่ในชุมชนหรือในที่สาธารณะนักเรียนมักจะทิ้งขยะให้เป็นที่แต่กลับทิ้งตรงที่ใดก็ได้ตามที่ตัวเองอยากทิ้ง หรือพอใจจะทิ้ง ทิ้ง ๆ ที่บางที่ไม่ควรทิ้งก็ทิ้ง เช่น เมื่อครั้งที่ครูนำนักเรียนไปศึกษานอกสถานที่สวนสัตว์สงขลา มีนักเรียนจำนวนหนึ่งทิ้งขยะลงออกนอกกรณีในขณะที่รถวิ่งโดยไม่เลือกที่ ทำให้ชุมชนมองว่านักเรียนไม่มีจิตสำนึกในการดูแลความสะอาดของชุมชนแต่จะปฏิบัติเมื่อ มีผู้คอยตักเตือน

ภาพสะท้อนความมีวินัยของนักเรียนตามเงื่อนไขและศักยภาพของสถานศึกษากับชุมชน

จากการบอกเล่าของผู้อาวุโสสะท้อนให้เห็นว่า เมื่อประมาณ พ.ศ.2527 ชุมชนบ้านเขาน้อยในขณะนั้น ชุมชนและสถานศึกษามีความสัมพันธ์กันมาก สังเกตจากโรงเรียนนำบุญแจ้งของโรงเรียนไปฝากไว้ที่บ้านผู้ปกครองที่อยู่ใกล้โรงเรียนมากที่สุด ขณะนั้นโรงเรียนยังไม่มีผู้ดูแลความเรียบร้อยของโรงเรียน เมื่อครูคนใดมีหน้าที่ดูแลนักเรียนและความเรียบร้อยของโรงเรียนประจำวันก็จะมาให้ถึงโรงเรียนก่อน 07.30 นาฬิกา เพื่อเปิดห้องเรียนให้นักเรียนนำนักเรียน

ทำความสะอาดบริเวณโรงเรียนเป็นประจำทุกวัน แต่ด้วยเหตุที่ครูทั้งหมดอยู่นอกพื้นที่ต้องเดินทาง
 มารดโดยสารรถประจำทาง บางวันรถเสียเวลาในการเดินทาง ทำให้ครูผู้ดูแลนักเรียนประจำวัน
 วันใดที่รถเสียเวลาผู้ปกครองเห็นผิสดึงเดก็ก็จะนำกุญแจมาเปิดห้องเรียนให้นักเรียนแล้วรอดู
 นักเรียนแทนครู จนกว่าครูจะเดินทางมาถึงโรงเรียน และปฏิบัติเช่น นี้นั้นทั้งครูและผู้ปกครองจึงมี
 ความผูกพันกันเสมือนเครือญาติทางสังคมซึ่งกันและกัน จากความผูกพันเหล่านี้ ทำให้ครูและ
 นักเรียนมีความใกล้ชิดกัน ถ้าหากนักเรียนคนใดไม่มาโรงเรียนครูประจำชั้นจะออกติดตามภายใน
 วันนั้นทันทีเมื่อมีเวลาว่างหรือเวลาที่เหมาะสม สร้างความประทับใจให้ผู้ปกครองเป็นอย่างมาก
 ดังคำกล่าวของผู้ปกครองท่านหนึ่งว่า “ครูมีหน้าที่สอน ฉันมีหน้าที่เกิด (คลอด) ถ้าครูรักลูกเรา
 เราก็ไว้ใจครู แล้วแต่ครูจะทำอย่างไรให้ลูกฉันเป็นคนดีก็แล้วกัน” การพัฒนารูปแบบความมีวินัย
 ของนักเรียน โดยการนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมทำให้ชุมชนเกิดความประทับใจและความเข้าใจที่
 แท้จริงว่าเป็นการเปิดโอกาสให้ชุมชนได้แสดงความคิดเห็น จากเดิมที่ชุมชนเป็นเพียงผู้คอยให้การ
 สนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพียงอย่างเดียว หรือ โรงเรียนเป็นผู้รับผลประโยชน์จาก
 ชุมชนฝ่ายเดียว กลับให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียนโดยการมีส่วนร่วมในทุก ๆ
 ด้านตามความเหมาะสมและจำเป็นเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ก่อให้เกิดความไว้วางใจซึ่งกัน
 และกันนอกจากนี้ยังเป็นการเปิดเวทีให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมบริหารงานของโรงเรียนอีกทางหนึ่ง
 นอกจากจะให้ประโยชน์แก่นักเรียนแล้วยังส่งผลต่อความภาคภูมิใจที่ได้รับคัดเลือกให้มาเป็น
 ตัวแทนของชุมชนในการแสดงความคิดเห็นร่วมกับครูและผู้บริหารโรงเรียนอีกด้วย ภาพสะท้อน
 ความรู้สึกของชุมชนดังกล่าว นำมาสู่ความภาคภูมิใจของครูและผู้บริหารที่ทำให้เกิดความมานะที่
 จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของชุมชน เนื่องจากมี
 ปัญหาด้านใดด้านหนึ่งก็สามารถนำชุมชนเข้ามาร่วมแก้ปัญหาได้เพราะชุมชนมีความศรัทธาและ
 ไว้วางใจสถานศึกษา การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบความมีวินัยของนักเรียนใน
 ระดับประถมศึกษา ชุมชนต้องการให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันปรับเปลี่ยนนิสัยความมีวินัยของ
 นักเรียนด้วยวิธีการดังนี้ 1) โดยการสร้างความสำนึกให้เห็นความสำคัญของระเบียบวินัยโดยการ
 จัดประชุมร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน เพื่อสรรหาคณะที่ประพฤติดนเป็นแบบอย่างแก่
 เยาวชนให้มีโอกาสออกมาเล่าวิธีการปฏิบัติตนให้เกิดความนับถือจากชุมชน เพื่อเป็นแนวทางใน
 การปฏิบัติตน 2) ปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างแก่เยาวชน โดยให้บุคคลที่เป็นผู้นำหรือผู้ที่ชาวบ้านให้
 ความเคารพนับถือปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนให้ความเป็นธรรมกับทุก ๆ คน ไม่เลือก
 ปฏิบัติ ไม่เห็นแก่พวกพ้องของตน 3) สอดแทรกคุณธรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนใน
 ทุกสาระวิชาเพื่อให้เยาวชนได้มองเห็นความสำคัญและความจำเป็นของระเบียบวินัย 4) จัดอบรม
 ร่วมกันระหว่างผู้นำชุมชนและสถานศึกษาเพื่อร่วมกันสร้างข้อตกลงร่วมกัน ให้มีความเข้าใจ

ตรงกันและมีการติดตามผลการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของนักเรียนร่วมกันระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

คุณูปการของลักษณะความมีวินัยของนักเรียนต่อสถานศึกษาและชุมชน

การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ

หลังจากดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ แล้ว ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินการจะประเมินผลการดำเนินการร่วมกัน เพื่อปรับปรุงข้อบกพร่อง ลักษณะของการประเมินผลที่โรงเรียนดำเนินการอยู่ คือ การสอบถามความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น จากผู้ปกครองนักเรียน ผู้นำชุมชน และผู้ที่เกี่ยวข้อง แต่ที่มักจะมีการนำมาใช้มากที่สุดที่พบในการศึกษาคั้งนี้ คือ การประเมินผลการมีส่วนร่วมของประชาชน จากจำนวนของผู้มาร่วมงานหรือให้การสนับสนุนในกิจกรรมที่ดำเนินการและการร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในการดำเนินการในกิจกรรมและการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและชุมชนในการพัฒนารูปแบบความมีวินัย ส่วนมากเป็นผลประโยชน์ที่ผู้มีส่วนร่วมได้รับทางด้านจิตใจมากกว่าจะเป็นสิ่งตอบแทนที่เป็นผลประโยชน์ทางด้านวัตถุสิ่งของจากสถานศึกษาและชุมชน ผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมที่สถานศึกษานำมาใช้ในการแสดงความขอบคุณต่อคนในชุมชนที่เป็นความรู้สึทางด้านจิตใจ คือ การแสดงความคุ้นเคย การทักทาย การเยี่ยมบ้าน หรือร่วมกิจกรรมวันขึ้นปีใหม่ การมอบเกียรติบัตร การยกย่องชมเชยด้วยการประกาศคุณความดี การให้รางวัล การตั้งชื่ออาคารเรียนตามชื่อของผู้บริจาครายใหญ่ และการไปร่วมงานต่าง ๆ ในชุมชนของผู้ปกครองนักเรียนและผู้ที่มีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งในขั้นตอนนี้สถานศึกษาจะปฏิบัติเป็นประจำ เพราะนอกจากจะถือว่าเป็นการกระทำ เพื่อเป็นการตอบแทนการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนต่อสถานศึกษาแล้ว ยังถือว่าเป็นการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างคณะครูกับประชาชนในชุมชน และเป็นการยืนยันการเป็นผู้มีส่วนร่วมในการพัฒนานักเรียนในด้านต่าง ๆ ไปพร้อมกันด้วย และเมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ก็ทำให้เกิดผู้มีความสนใจอยากเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และมีจำนวนผู้เต็มใจมามีส่วนร่วมกับสถานศึกษาในการจัดกิจกรรมหรือการสนับสนุนงานด้านต่าง ๆ ของสถานศึกษามากขึ้น

นอกจากนี้ หากสถานศึกษาต้องการให้ความสัมพันธ์ระหว่างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วมและกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและสถานศึกษาดำเนินต่อไป ผู้บริหารสถานศึกษาและคณะครูเห็นว่า ขึ้นอยู่กับผู้นำทั้งในส่วนของผู้นำชุมชนและผู้นำของสถานศึกษา คือ ผู้บริหาร

สถานศึกษาต้องเอาจริงเอาจัง เอาใจใส่ดูแลสถานศึกษาและประสานงานกับชุมชนตลอดเวลา และ คณะครูต้องตั้งใจทำงานเพื่อให้ชุมชนเห็นผลงานและทำงานให้ตอบสนองต่อความต้องการของ ชุมชน เช่น ผู้บริหารสถานศึกษากล่าวว่า “การที่จะทำให้ความร่วมมือกับชุมชนและสถานศึกษา ดำเนินต่อไปได้ “ผมว่า มันขึ้นอยู่กับการทำงานของครู ความตั้งใจที่จะจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้ลูกหลานเต็มที่ ให้คนในชุมชนเห็นผล ทำคนให้เขาชอบแล้วเขาจะเชื่อ” เช่นเดียวกับที่การ จัดกลุ่มสนทนาคณะครูและผู้ปกครองมีความเห็นว่า ถ้าจะให้การมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษา และชุมชนดำรงต่อไป ครูต้องทำตัวสม่ำเสมอตั้งใจสอนนักเรียน มีความสามัคคีกันและทำงาน อย่างจริงจัง เพื่อไม่ให้ชาวบ้านเสื่อมศรัทธาการทำงานของคณะครู

นอกจากนี้ คณะครูและคนในชุมชนยังมีความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกันว่า กิจกรรมการเรียนการสอนในโรงเรียน ในขณะนี้ก็จัดได้คืออยู่แล้ว และโรงเรียนก็มีบรรยากาศใน โรงเรียนที่เหมาะสมกับนักเรียน ทำให้นักเรียนได้อยู่ในสถานที่ที่มีความเหมาะสม แม้ว่าเมื่อ เปรียบเทียบกับโรงเรียนประถมศึกษาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียงแล้ว อาจ会有ความแตกต่างกันในเรื่องสื่อ การเรียนการสอน ความพร้อม ในการสอนของคณะครู และบรรยากาศทางวิชาการในโรงเรียน อยู่บ้างก็ตาม แต่ก็ยังมีสิ่งที่มาทดแทน คือ ความใกล้ชิดระหว่างคณะครูกับนักเรียน และการที่ นักเรียนมีโอกาสได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ กับทางโรงเรียนมากขึ้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับ การไปเรียนในโรงเรียนที่มีขนาดใหญ่กว่าแล้ว นักเรียนที่เรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ ไม่ค่อยมี โอกาสได้ร่วมกิจกรรมของทางโรงเรียน เนื่องจากนักเรียนมีจำนวนมาก และนักเรียนไม่มีเวลาอยู่ ที่โรงเรียนมากเพียงพอที่จะร่วมในกิจกรรมของโรงเรียน ส่วนการเรียนอยู่ในชุมชนนั้นนักเรียน ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในชุมชน ทำให้ไม่ต้องปรับตัวมาก มีโอกาสที่จะแสดงความเป็นตัวของตัวเอง มีความมั่นใจในการดำรงชีวิต และได้รับการดูแลจากคณะครูมากกว่าการไปเรียนในโรงเรียน ขนาดใหญ่ที่ไกลออกไปจากหมู่บ้าน

เมื่อพิจารณาถึงความคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครู ดังกล่าว พบว่า ประชาชนในชุมชนให้ความสำคัญ กับการพัฒนาระเบียบวินัยของนักเรียนใน ระบบโรงเรียนมากและต้องการให้สถานศึกษาจัดการศึกษาอยู่ในชุมชนจนถึงระดับที่สูงขึ้น จนนักเรียนสามารถดูแลตนเองได้เมื่อออกไปดำเนินชีวิตภายนอกชุมชน ซึ่งความต้องการนี้ คนใน ชุมชนอาจจะมีสิ่งที่จูงใจให้คิดเช่นนี้หลายอย่าง เช่น การยอมรับในผลของการจัดการศึกษาของ สถานศึกษาที่สามารถตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนได้ในลักษณะเฉพาะของชุมชนปรากฏ อยู่ หรือแม้แต่วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ หรือวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่ควรจะมี ลักษณะเฉพาะซึ่งแตกต่างกันไปจากชุมชนอื่น คนในชุมชนก็เห็นว่าในชุมชนของตนไม่ได้มีสิ่ง เหล่านี้แตกต่างไปจากที่อื่นเช่นกัน ดังที่ผู้นำชุมชนท่านหนึ่งกล่าวถึงวิธีการดำรงชีวิตของคนใน

ชุมชนว่า “ในชุมชนเขาน้อยเรามีพร้อมทุกอย่างไม่ว่าจะประกอบอาชีพอะไรก็ทำได้ ไม่ต้องไปรับจ้างทำงานในเมือง” การที่คนส่วนใหญ่ในชุมชน มองไม่เห็นความแตกต่างระหว่างชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่กับชุมชนอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียงนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการตั้งถิ่นฐานของชุมชนไม่ได้แยกออกมาอย่าง โดดเดี่ยวจากชุมชนอื่น และชุมชนเองก็ตั้งอยู่ใกล้หมู่บ้านอื่น มีการคมนาคมสะดวก การถ่ายทอดวัฒนธรรมหลักของชุมชน ซึ่งได้แก่ ความทันสมัย ความเป็นสากล และ วัฒนธรรมประเพณีจึงถูกดูดซึมเข้าไปในชุมชนจนลักษณะของการถ่ายทอดความรู้ในชุมชนมีลักษณะไม่แตกต่างไปจากชุมชนอื่น นั่นคือ การเห็นว่าการเรียนรู้เป็นเรื่องของสถานศึกษา ชุมชนไม่สามารถทำหน้าที่นี้ได้ และเห็นความสำคัญของการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้โดยผ่านระบบโรงเรียนมากกว่า ดังที่เห็นได้จาก ความต้องการเรื่องการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานในชุมชน และการที่คนในชุมชนส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันว่า โรงเรียนเป็นของชุมชนและยอมรับบทบาทของโรงเรียนในฐานะที่เป็นสถาบันหนึ่งในชุมชน ทำให้คนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน

